

Juliaus Kanarsko pranešimas „Žemaičių apygardos partizanų kardo rinktinė“, skaitytas konferencijoje „Laisvės kovos“ 2020 m. lapkričio 28 d.

Julius KANARSKAS

Žemaičių apygardos partizanų Kardo rinktinė

Šiomet sukanka 75 metai, kai buvo įkurta Šiaurės vakarų Žemaitijos partizanų Kardo rinktinė. Tai buvo Lietuvos Laisvės armijos (toliau – LLA), vėliau – Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (toliau – LLKS), Žemaičių apygardos partizanų junginys, nuo 1945 m. lapkričio 15 d. iki 1953 m. pradžios veikęs Kretingos apskrityje, t. y., dabartinių Kretingos, Klaipėdos, Plungės, Skuodo rajonų bei Palangos miesto savivaldybių teritorijoje.

Kardo rinktinės pirmakė buvo 1942 m. gruodžio pabaigoje įkurta LLA Šiaulių apygardos Kretingos apskrities rinktinė. 1943 m. gegužę jos štabo viršininku buvo paskirtas leitenantas Jurgis Ožeraitis, o 1944 m. rinktinėi vadovavo Kretingos apskrities viršininkas kapitonas Pranas Šopaga.

Rinktinės veiklos ribos apėmė Kretingos apskrities teritoriją. Artėjant sovietų armijai, siekiant efektyviau valdyti junginį, štabas buvo decentralizuotas. Kretingos štabo kontrolėje liko apskrities šiaurinėje dalyje suformuoti LLA Vanagų būriai, kurių dauguma buvo sutelkta Plokštinės miške prie Platelių. Tuo tarpu pietinėje apskrities dalyje veikusiems būriams vadovauti 1944

m. rugpjūčio 1 d. buvo sudarytas Maumedžio štabas. 1944 m. spalio pradžioje rinktinėi priklausė apie 200 narių. Deja, sovietų armijai užimant apskritį, rinktinė buvo išblaškyta, dalis jos vadovybės ir aktyviųjų narių pasitraukė su vokiečiais, o Kretingoje likę štabo nariai prarado ryšį su LLA organizacija.

Po karo Salantų gimnazijoje mokytoju įsidarbinęs LLA narys Antanas Stalmokas, po susitikimo su Žemaičių legiono vadu Adolfu Kubiliumi, ėmėsi burti rinktinės likučius. Iš jų 1945 m. kovą buvo suformuota LLA Šiaulių apygardos 4-oji Lapės rinktinė, o jos vadu paskirtas Kretingoje legaliai gyvenęs ir dirbęs leitenantas Jurgis Ožeraitis-Ūsas. Deja, sovietų saugumui netrukus likvidavus rinktinės štabą, nuo 1945 m. vasaros Kretingos, Palangos, Darbėnų, Mosėdžio, Salantų, Kartenos apylinkėse liko veikti vienintelė Klevo (Kretingos) kuopa, vadovaujama Kazimiero Kontrimo.

1945 m. rudenį Žemaičių legiono vadovybė pavedė Klevo kuopos vadui K. Kontrimui ir legaliai Kretingoje tebegyvenusiam karininkui, išyrusios Lapės rinktinės vadui J. Ožeraičiui suburti Kretingos apskrityje naują partizanų rinktinę. Steigiamasis jos susirinkimas įvyko

1945 m. lapkričio 15 d. Vaineikių miškų masive netoli Grūšlaukės, o junginys buvo pavadintas LLA Žemaičių legiono Kardo rinktinė. Tiesa, pirmajame Žemaičių legiono vado įsakyme rinktinėi bei 1946 m. birželio–spalio rinktinės vado įsakymuose ji vadinama Kardu rinktinė.

Rinktinės vado 1945 m. lapkričio 15 d. įsakymo Nr. 1 3-iasis punktas liudija, kad Kardo rinktinė perėmė nuo 1942 m. veikusios LLA Kretingos apskrities rinktinės „išlikusius dalinius, atskirus karius, turta ir kitas priemones“. Vadinasi, visi partizaniniai junginiai, kurie apskrityje veikė iki 1945 m. lapkričio 15 d., tame tarpe Lapės rinktinė ir Klevo kuopa, buvo laikomi 1942 m. įkurtos LLA organizacijos dalimi, o pati Kardo rinktinė – jos veiklos tęsėja.

Rinktinėi vadovavo LLA (vėliau – LLKS) Žemaičių legiono (nuo 1946 m. – apygardos) vado skiriamas rinktinės vadas, kuris buvo tiesiogiai atsakingas už šio partizanų junginio veiklą. Pirmuoju vadu tapo jau minėtas leitenantas Jurgis Ožeraitis-Mažeika Antanas, kuris 1946 m. kovo 25 d. buvo suimtas ir po pusantų metų mirė Buchta Vanino lageryje, Chabarovsko srityje. Jį suėmus, porą mėnesių rinktinėi vadovavo Kazimieras Kontrimas-Kontautas Antanas. Jam pareigų atsisakius, nuo 1946 m. gegužės 19 d. rinktinės vadu buvo Lietuvos karo ir policijos mokyklų absolventas Juozas Kėkštas (Kiekšė)-Drulis, Kaupas, Kanapė, žuvęs 1948 m. gegužės 6 d. prie Vaitelių, Klaipėdos r. Po jo rinktinėi vadovavo buvęs vado adjutantas Juozas Jucys-Antanaitis Ričardas, Jurgis, 1949 m. rugpjūčio 19 d. atsisakęs vado pareigų ir su trimis partizanais išvykęs į Vakarų.

Vėliau rinktinės vadais trumpą laiką buvo Kazimieras Kontrimas-Montė (1949 m. antroje pusėje), Juozas Paulauskas-Bočius, Dalius (žuvęs 1950 m. birželio 3 d.), į rinktinę sugrįžęs Juozas Jucys-Margis (mirė sunkiai sužeistas po 1950 m. spalio 15 d.), Juozapas Katkus-Nikiforas (žem. Mikifora; žuvo

Lietuvos kariuomenės karininkas, Lapės ir Kardo rinktinių vadas Jurgis Ožeraitis-Ūsas, Mažeika Antanas (1911–1947). 1938–1940 m. Nuotrauka iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus rinkinio.

Kardo rinktinės kūrėjai, vadas Kazimieras Kontrimas-Montė, Tėvas (1913–1952) ir jo adjutantas, štabo narys, paskutinis žuvęs Žemaičių apygardos ir Kardo rinktinės partizanas Pranas Končius-Adomas (1914–1965). Apie 1950 m. Nuotrauka iš Skuodo muziejaus rinkinio.

1950 m. spalio 28 d.), Antanas Jonauskas-Genys (nusišovė apsuptas saugumiečių 1951 m. lapkričio 23 d.). Paskutiniu rinktinės vadu 1951 m. gruodį tapo jos

kūrėjas Kazimieras Kontrimas-Tėvas.

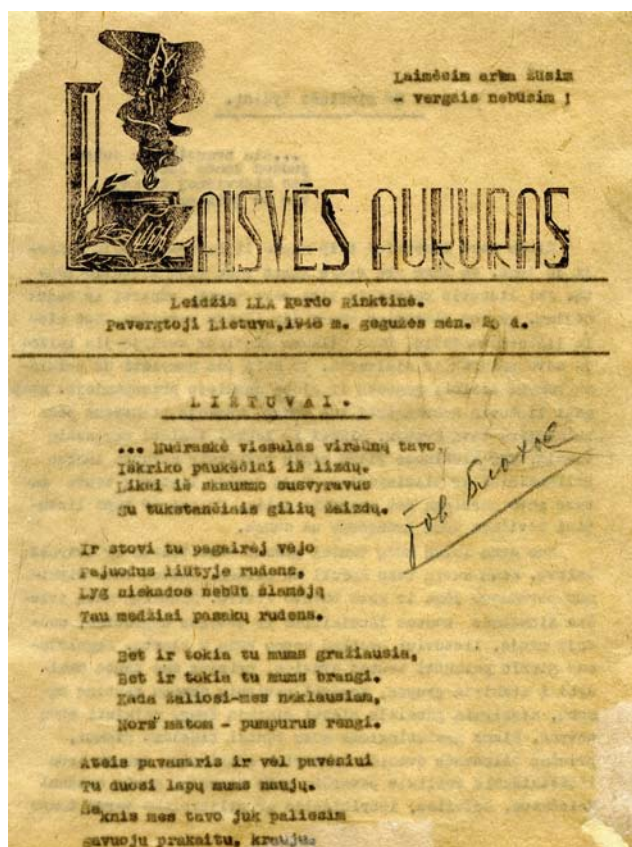
Organizaciniam darbui buvo sudarytas rinktinės štabas, kurio viršiniu vadu buvo paskirtas Juozas Jucys-Margis (mirė sunkiai sužeistas po 1950 m. spalio 15 d.), Juozapas Katkus-Nikiforas (žem. Mikifora; žuvo

vadas. Pirmuoju štabo viršininku 1945 m. lapkričio 15 d. buvo paskirtas Juozas Kėkštas-Drulis Juozas.

Pagal valsčių ribas buvo suburta 12 kuopų. Iš pradžių jos vadintos medžių vardais, parinktais pagal valsčiaus pavadinimo pirmąją raidę, o nuo 1946 m. rudens – asmenvardžiais. Taip Mosėdžio valsčiuje veikė Maumedžio, vėliau – Tautvaišo, kuopa, Skuodo valsčiuje – Skroblo – Skirmanto kuopa, Darbėnų valsčiuje – Drebulės – Vizbuto kuopa, Palangos valsčiuje – Pušies – Narimanto kuopa, Kretingos valsčiuje – Klevo – Širvydo kuopa, Platelių valsčiuje – Paparčio – Žygimanto kuopa, Salantų valsčiuje – Slyvos – Tauragio kuopa, Kulių valsčiuje – Daugvaišo kuopa, Gargždų valsčiuje – Gluosnio – Vygimanto kuopa, Kartenos valsčiuje – Kadagio – Buganto kuopa, Endriejavo valsčiuje – Kaributo kuopa, Veiviržėnų valsčiuje – Nameikos kuopa. Be jų, rinktinėi 1945–1947 m. priklausė Mosėdžio ir Ylakių valsčiuose veikęs Juozas Šleiderio-Bunzos būrys. Nuo 1946 m. pradžios į rinktinės veikimo sferą porai metų pateko Klaipėdos apskritis su miestu, kur veikė Laivo būrys, o vėliau – Vydūno kuopa. Kuopose buvo nuo 8 iki 57 partizanų. Iš viso 1947–1948 m. rinktinėje vienu metu veikė nuo 100 iki 150 kovotojų.

Pagrindiniai rinktinės veiklos uždaviniai ir reikalavimai partizanams bei jų rėmėjams buvo suformuluoti rinktinės vado J. Ožeraičio-Mažeikos Antano 1945 m. gruodžio 29 d. įsakyme Nr. 5. Jo 1-asis punktas skelbė, kad pagrindinis „LLA uždavinys su didžiausiu pasiryžimu, patriotiškumu, pasiventimu, drausme, reikalingomis saugumo ir slaptumo priemonėmis vykdyti tėvynės gelbėjimo darbus. Nė vienas lietuvis, kuriam brangi mūsų tautos praeitis ir ateitis, negali likti, šių pasaulinių įvykių raidoje, žiūrovu, bet visi į darba, sudarydami gerą greitą ryšių tinklą ir stiprų karinį ginkluotą kumštį, kad reikiamoje valandoje galėtume atsikratyti mus žudančiais ir apiplėšiančiais sribiteliais, išdavikais, šnipais ir kitais tautos išgamomis“.

2-asis punktas nuro-

Kardo rinktinės štabo leistas laikraštis „Laisvės aukuras“, 1948 m. gegužės 20 d. Iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

Atkelta iš 12 psl.

dė, kad rinktinės nariais gali tapti „visų pakraipų lietuviai, trokštantieji Lietuvos laisvės, tarnavę bet kurios valstybės kariuomenėje ar netarnavę gali valdyti ginklą, patikimi, nenusikalę tautai ir neturi simpatijų rusams, lenkams ir vokiečiams“. Prieš priimant į LLA organizaciją, jie privalėjo duoti priesaiką. Daugumą rinktinės narių sudarė vietinių kaimų, miestelių ir miestų žemaičiai, taip pat iš kitų Lietuvos vietovių karo pabaigoje atsikėlę lietuviai (aukštaičiai, suvalkiečiai). Jų gretoje kovėsi ir iš sovietų karo belaisvių stovyklos pabėgęs vokiečių kareivis Haris, vadintas dar Hansu. Jis žuvo 1947 m. kovo 17 d. Daukšiuose netoli Mosėdžio su Tautvaišo kuopos Paliomskio būrio partizanais.

Minėto įsakymo 3-asis ir 4-asis punktai skelbė, kad „LLA organizacijos nariais rėmėjais gali būti priimami abiejų lyčių lietuviai“. Jie, kaip ir partizanai, turėjo būti prisaikdinami bendra priesaika. Nariai rėmėjai materialiniais ištekliais privalėjo remti ne tik partizanais tapusius savo artimuosius, bet visomis priemonėmis padėti ir kitiems organizacijos nariams.

Iš LLA nario buvo reikalaujama „būti sąžiningam, punktualiam, blaiviam, mandagiam, sąžiningai vykdyti gautus įsakymus bei paliepiamus, stengtis susipažinti su turimais ginklais ir jų vartojimu, susipažinti su reikiama kautynių pagrindais ir šventai, šventai laikyti patikėtą paslaptį“. Paslaptis ir priesaika buvo pagrindinės veiklos pagrindas.

Rinktinės štabas ryšius su kuopomis pa-

laikydavo per inspektorius-ryšininkus. Jų pareiga buvo inspektuoti kuopų veikimą, perduoti kuopų vadams rinktinės štabo nurodymus ir vado įsakymus, sudaryti pagrindinį ir pagalbinį ryšį tarp kuopų. Tuo tarpu ryšius tarp kuopų bei tarp kuopų ir rinktinės štabo galėjo būti palaikomas per legaliai gyvenančius partizanus arba ryšininkus, davusius priesaiką. Ryšininkais buvo verbuojami sovietų saugumui įtarimo nekeliantys asmenys, daugiausia – keliaujantys amatininkai – dailidės, mechanikai, siuvėjai ir pan. Ryšininkas turėjo turėti susisiekimo priemonę – dviratį arba arklį.

Nemažai dėmesio buvo skiriama rašytam žodžiui. Rinktinės štabas ir K. Kontrimas-Montė turėjo rašomasias mašinėles. Jomis partizanų vadovybė spausdino, šapirografu ir rotoprintu platino antisovietinius

atsišaukimus, ragino valstiečius nepristatinti valstybei prievolių, nedalyvauti valdžios rinkimuose. Štabas leido partizanams, jų ryšininkams ir rėmėjams skirtą rinktinės laikraštį „Laisvės aukuras“.

Svarbų dėmesį partizanų vadovybė skyrė kovai su kolaborantais. Rinktinės vado 1945 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 5 10-asis punktas draudė nesant pavojaus žudyti sovietų valdžios pareigūnus. Tik „ten, kur aiškiai matyti, kad gali būti išdavimas ir nuo to nukentės organizacija, tauta ir tėvynė, reikia veikti pagal aplinkybes“. Visais kitais atvejais būtina buvo surinkti ir rinktinės vadui pateikti kaltinamąją medžiagą, kuria remiantis jis galėjo duoti leidimą susidoroti su kolaboruojančiais asmenimis. Pirmiausia sovietų aktyvistams – komunistams, komjaunuoliams, valsčių ir

aplinkių pirmininkams bei sekretoriams, kitiems sovietų administracijos pareigūnams, partizanai siūsdavo išpėjimus, raginančius liautis tarnauti okupantui. Kai spausdintas žodis nepadėdavo, prieš aršiausius kolaborantus būdavo imamasi ginklo. Partizanai išpėdavo ir bausdavo valstiečius, kurie iš sovietų valdžios prisiimdavo okupantų iš teisėtų savininkų atimtą žemę.

Rinktinės vadovybė savavališką susidorojimą su kolaborantais, įtartinais asmenimis, žemę iš okupacinės valdžios gavusiais naujakuriais ir jų šeimomis prilygino banditizmui. Paaikškęs savivaliavimui, vado įsakymu į įvykio vietą turėjo būti siunčiamas teismo būrys, kuris privalėjo atlikti tyrimą ir nubausti kaltininkus pagal Lietuvos įstatymus. Nustačius, kad buvo įvykdytas sun-

kus nusikaltimas, kompromituojantis laisvės kovotojus, kaltininkai buvo baudžiami ir mirties bausme.

Pagrindiniu savo priešu partizanai laikė sovietų saugumo struktūrų darbuotojus ir uoliausius jų pagalbininkus, tėvynę išdavusius ir su ginklu rankose prieš partizanus stojusius stribus. Savo atšaukimuose partizanai ragino stribus liautis tarnauti priešui, o prieš aršiausius rengdavo baudžiamąsias akcijas.

Vengdami nereikalingų aukų, partizanai nestojo į didesnius atvirus mūšius su gerai paruoštu ir apginkluotu priešu. Su reguliariosios armijos ar MVD-MGB vidaus kariuomenės kariais jie dažniausiai susikaudavo patekę į pasalą arba apsupti.

Kovai su rezistenciniu judėjimu vadovavo SSRS valstybės saugumo liaudies komisariato (NKGB), nuo 1946 m. – Valstybės saugumo ministerijos (MGB), Kretingos apskrities (nuo 1950 m. – rajono) skyrius, kuriam pavaldūs buvo valsčių centruose įsikūrę MVD-MGB poskyriai. Be stribų, jiems talkino milicininkai, MGB (MVD) vidaus kariuomenės ir reguliariosios armijos šaulių daliniai, tame tarpe Klaipėdoje dislokuota 16-oji lietuviškoji divizija.

Svarbiausią vaidmenį ardan rezistencinį judėjimą iš vidaus ir išaiškinant partizanų būrių, kuopų ar pavienių kovotojų buvimo ir judėjimo vietas vaidino į rinktinę infiltruoti NKGB-MGB agentai, taip pat kaimuose užverbuoti slapti informatoriai. Sovietų saugumas labiausiai stengėsi verbuoti išaiškintus legaliai

gyvenusius partizanų ryšininkus ir rėmėjus, pogrindį palikusius amnestuotus partizanus. Beveik kiekvienoje apylinkėje saugumiečiai turėjo savo ausis – slaptus informatorius. 1947–1953 m. aktyviai veikė 32 NKGB-MGB Kretingos apskrities ir rajono skyriaus agentai bei slapti informatoriai. Išaiškinti MGB agentai ir slapti informatoriai, ypač jei dėl jų kaltės žuvo partizanai, retai susilaukdavo laisvės kovotojų gailestingumo.

Nukautų partizanų kūnus stribai pamedavo turgavietėse, netoli saugumiečių būstinių, ir sekdavo, kas juos atpažins. Vėliau juos užkasdavo saugumo būstinių kiemuose iškastose ūkinėse duobėse arba išveždavo ir slapta pakasdavo apylinkės žvyrduobėse, durpynuose, bulvariuose, apkasuose, prieštankiniuose grioviuose, bombų ar artilerijos sviedinių išraustose duobėse ir pan. Dalį žuvusiųjų kūnų iš stribų už degtinę ir lašinius artimiesiems pavykdavo išpirkti ir be religinių apeigų palaidoti miestelių ir bažnytkaimių kapinėse.

Netektys ir nuolatiniai persekiojimai smarkiai praretino partizanų gretas. Kuopos tapo negausios, todėl nuo 1949 m. pradėtos vadinti būriais. Siek tiek keitėsi ir rinktinės struktūra. Rinktinėi pavaldūs liko 10 būrių – Skirmanto, Tautvaišo, Tauragio, Vizbutio, Žygimanto, Narimanto, Širvydo, Buganto, Daugvišo, Vygimanto. Dalis Kaributo kuopos partizanų jau 1948 m. veikė kaip Vygimanto kuopos padalinis – Kaributo būrys. Kiti Kaributo ir Nameikos kuopų partizanai prisijungė prie Šatrijos ir Lydzio rinktinių, o Vydūno kuopa priklausė Klaipėdos krašto partizanų junginiui.

Rezistenciniam judėjimui slopstant, rinktinės vadas Juozas Jucys nutarė pasiekti JAV okupacinę zoną Vokietijoje ir pranešti Vakarams apie partizaninio judėjimo būklę Žemaitijoje. Drauge su partizanais Adolfu Jonausku, Vladu bei Algirdu Freigofais, apsirengę sovietinės armijos uniformomis, jis 1949 m. rugpjūčio 19 d. iš netoli Kulių miestelio esančio Didžiųjų Mostaičių miško pėsčiomis patraukė link Karaliaučiaus krašto. Partizanai į žygį traukė ginkluoti, turėjo žemėlapi, nešėsi Žemaičių apygardos laikraščius

Nukelta | 13 psl.

Kardo rinktinės partizanai ir ryšininkai (iš kairės į dešinę): I eilėje sėdi 1. Jonas Šlima-Petras; 2. Elena Kniežaitė-Gegutė; 3. Steponas Skersys-Kovas; 4. Barbora Kniežaitė-Audra; 5. Leonora Viluckaitė-Širšynė; II eilėje klūpo 1. Bronius Salys-Žilvitis; 2. Stasys Lisauskas-Vasaris Antanas; 3-4. Neatpažinti partizanai; III eilės dešinėje stovi rinktinės štabo viršininkas Kazimieras Kontrimas-Montė, Tėvas. Apie 1947–1948 m. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

Iš Didžiųjų Mostaičių miško (Kulių vls.) JAV okupacinę zoną Vokietijoje bandę pasiekti rinktinės partizanai (iš kairės) Juozas Jucys, Adolfas Jonauskas, Algirdas Freigofas ir Vladas Freigofas. Nuotraukos iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

Žemaičių apygardos partizanų Kardo rinktinė

Atkelta iš 13 psl.

„Laisvės balsas“, Kardo rinktinės laikraštį „Laisvės aukuras“ ir 25 partizanų fotonuotraukas. Kelionės įvykius savo dienoraščiuose fiksavo broliai Vladas ir Algirdas Freigofai. Po mėnesio, perėję Karaliaučiaus kraštą, pateko į Lenkijos pasieniečių pasalą ir buvo gražinti į Lietuvą, kurioje J. Juciui pavyko pasprukti iš saugumiečių nagų ir grįžti į rinktinę.

1951 m. birželį rinktinėje buvo belikę apie 40 kovotojų, kurių vadu gruodį tapo rinktinės įkūrėjas Kazimieras Kontrimas-Tėvas. Tai buvo labiausiai ieškomas partizanas, už kurio išdavimą sovietų saugumas žadėjo didelę, 10 000 červoncu pinigine premija. Saugumiečiams vis tik pavyko susekti jo ryšininką. 1952 m. spalio 30 d. MGB vidaus apsaugos būrio kareiviai Smeltės gyventoje Petro Laukio sodyboje prie Grūšlaukės surengė pasalą. Į ją patekęs K. Kontrimas per susisaukdymą žuvo.

Tolesni įvykiai parodė, kad Kardo rinktinės įkū-

rėjas Kazimieras Kontrimas tapo paskutiniu juo rinktinės vadu. Jam žuvus, smarkiai nukraujavusią Kardo rinktinę Žemaičių apygardos vadas Vladas Montvydas-Zemaitis 1953 m. pradžioje panaikino, o jos likučius – Vizbuto būrį, prijungė prie Šatrijos rinktinės. Paskutinis Vizbuto būrio vadas Stasys Jonauskas žuvo 1953 m. balandžio 6 d. Vainikių-Kūlupėnų miškuose, pakirstas Salantų rajono saugumiečių ir MVD kareivių kulku. Paskutinieji kovos lauke 1953 m. birželio 12 d. Šaučikių kaime netoli Salantų krito partizanai Kazimieras Drąsutis-Paliūnas ir Antanas Razmus.

Vienintelis gyvas ir nesuimtas liko partizanas Pranas Končius-Adomas. Nuo 1956 m. jis slapstėsi netoli Salantų, Didžiųjų Žalimų kaime, Prano Drungilo sodyboje, specialiai gyvenamojo namo gale tarp kamaryų įrengtoje slėptuvėje. Kad svetima akis nepamatytų ir ausis neišgirstų partizano, šeimininkai kamaroje laikė kiaules. Vis tik žinia apie besislapstantį

Rinktinės štabo nariai (iš dešinės) Kazimieras Kontrimas-Kontautas Antanas, Mykolas Katkus-Jokimas (?), štabo viršininkas Juozas Kėkštas-Drulis Juozas ir Juozapas Katkus-Anužis Jonas (?). Apie 1946 m. Nuotrauka iš Lietuvos ypatingojo archyvo.

partizaną pasiekė saugumą. 1965 m. liepos 15 d. KGB Kretingos rajono

skyriaus operatyviniams darbuotojams apsupus sodybą, gyvas pasiduoti

atsisakęs paskutinis ginkluotas Kardo rinktinės ir Žemaičių apygardos

partizanas Pranas Končius-Adomas buvo nukautas.

Dauguma Kardo rinktinės partizanų tęsė kovą prieš kulką, o kiti, patekę į priešų nagus, buvo nukankinti ir sušaudyti. Į nelaisvę pakliuvę kovotojai praėjo Kretingos, Klaipėdos, Vilniaus (Lukiškių) kalėjimus, buvo nuteisti ilgiems metams kalėti ir dirbti priverstiniai darbai lageriuose, gyventi Sibiro tremtyje. Sovietmečiu valdžia įvairiais būdais siekė pažeminti ir paniekinti žuvusius kovotojus už Lietuvos laisvę, ištrinti jų vardus iš tautos atminties. Daugeliui iš lagerių į Lietuvą grįžusių politinių kalinių buvo uždrausta apsigyventi gimtinėse ar netoli gimtųjų namų.

Tik Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, partizanų artimųjų, kovos draugų, Lietuvos patriotų iniciatyva ir rūpesčiu žuvusiųjų vardai ir atminimas įamžinamas jų gimtinėse, kovų, žuvimo ir laidojimo vietose. Apie jų veiklą ir gyvenimą rašomi moksliniai straipsniai ir artimųjų atsiminimai, leidžiamos knygos, rengiamos mokslinės konferencijos.

Kretingos muziejus